

Vlaams
Materialenprogramma

**Stand van zaken enabler
Duurzaam design –
oktober 2015**

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

1 DUURZAAM DESIGN

TREKKER: OVAM

INLEIDING

Binnen een circulaire economie zijn het ontwerpen en uitdenken van nieuwe producten, materialen, ketens en productcombinaties fundamentele onderdelen. Met duurzaam design vullen we onze economische en maatschappelijke behoeften duurzaam in met aandacht voor alle fases. Van grondstof naar productie en gebruik en terug. Duurzaam design in Vlaanderen betekent het herbekijken van alle schakels in de keten, inclusief businessmodellen, logistiek en operationele bedrijfsvoering.

AMBITIES EN REALISATIES

We werken aan 5 prioritaire acties rond duurzaam design:

- Duurzaam design promoten in de productie-industrie;
- Tools voor duurzaam design uitwerken en breed verspreiden;
- Basisprincipes voor duurzaam design verspreiden via onderwijs;
- Minimumnormen rond duurzaam materiaalgebruik integreren in Europese productnormering;
- Duurzame, nieuwe businessmodellen ingang doen vinden bij ondernemers, industrie en consumenten.

We bespreken deze 5 thema's en hun bijbehorende actiepunten hieronder.

1.1 DUURZAAM DESIGN PROMOTEN IN DE PRODUCTIE-INDUSTRIE

In een kringlooeconomie moeten bedrijven meer nadenken over productieprocessen en het gebruik van sociaal verantwoorde, niet-schadelijke, hernieuwbare of gerecycleerde materialen. Dit trachten we optimaal te stimuleren.

Via transdisciplinaire workshops worden ontwerpers, producenten en verwerkers samengebracht om na te denken over manieren om de materiaalkringloop beter te sluiten met huidige productieprocessen. Dit vond al plaats voor 'Metalen & design' (inclusief een workshop over nieuwe businessmodellen) en voor 'Kunststoffen & design'.

De OVAM tracht ook zoveel mogelijk kennis en best practices te delen via andere kanalen. Zo is er een online voorbeeldendatabank waarin producten met demonteerbare en herstelbare, gerecycleerde of duurzame materialen zijn opgenomen, en waarin er ook innovatieve businessmodellen ter bevordering van hergebruik of recycling getoond worden. Best practices zijn ook te vinden op www.ecodesignlink.be en het tijdschrift 'Grow'.

Daarnaast organiseerde de OVAM met Plan C, Stad Antwerpen en Flanders Fashion Institute de 'Fashion Flows', een pak experimenten en een designtool die inspiratie geven aan een circulaire economie binnen de modesector.

Ook heeft de OVAM een studiebezoek georganiseerd naar de labs van Proximus om te ontdekken hoe zijn de levensduurbepaling en foutenbeheer van modems en decoders aanpakken.

De OVAM organiseerde in 2015 een Sustainable Innovation Day in samenwerking met Flanders DC. Bedrijfsleiders kunnen er leren van inspirerende voorbeelden en sterke Vlaamse cases, maar kunnen er ook persoonlijke begeleiding krijgen om hun eigen bedrijf duurzaam te innoveren.

1.2 TOOLS VOOR DUURZAAM DESIGN UITWERKEN EN BREED VERSPREIDEN

(Toekomstige) Ontwerpers vertrouwd maken met duurzaam design. Dat kan pas als ze concrete tools in handen krijgen, en daar heeft de OVAM voor gezorgd.

Om kansen en uitdagingen zichtbaar te maken voor KMO's en de industrie, ontwikkelde de OVAM de Sustainable Innovation System (SIS) toolkit. Dit is een handige brainstormtool om de bedrijfsvoering te verduurzamen in 3 dimensies: waardecreatie, de strategisch functionele bril en de levenscyclus-invalshoek. Sinds 2015 wordt de OVAM SIS-toolkit ook gelanceerd in het onderwijs. Voor economische richtingen – in samenwerking met het departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) – maar ook voor andere opleidingen.

Ontwerpers kunnen dan weer online aan de slag met de nieuwe Ecolizer. Hiermee berekenen ze snel en eenvoudig de milieu-impact van een product, zelfs per fase in de levenscyclus van het product. Ze leren ook hoe ze de milieu-impact kunnen verlagen door het gebruik van andere materialen, demonteerbare hechtingssystemen of efficiëntere vormen. Ontwerpideeën kunnen op die manier vlot met elkaar vergeleken worden. Sinds de lancering eind november 2014 registreerden al 550 ontwerpers en bedrijven zich op www.ecolizer.be om de milieu-impact van hun producten te bepalen en te analyseren.

Ten slotte maakt de OVAM duurzaam design bekend voor het grote publiek. Onder andere via de Ecodesign Awards, die al vele jaren worden uitgereikt op de Henry Van De Velde Awards in samenwerking met Design Vlaanderen. Ook met Design Regio Kortrijk werd nauw samengewerkt voor onder andere de 'Week van het ontwerpen' die zorgde voor promotie van het duurzaam design.

1.3 BASISPRINCIPES VAN DUURZAAM DESIGN VERSPREIDEN VIA ONDERWIJS

Sinds 2013 nemen de Vlaamse designhogescholen duurzaam design op in hun curriculum. Ze doen dit via de EHO-kit. In deze kit krijgen docenten een leidraad om duurzaam design te integreren in hun lessen. Ze krijgen ook leerinhoudfiches met relevante thema's, werkvormfiches met concrete toepassingen en voorbeeldfiches met praktijkvoorbeelden. Twee jaar na het lanceren is er nog steeds veel interesse in de EHO-kit. Workshops waarin docenten begeleid worden om hiermee aan de slag te gaan, worden steeds vaker aangevraagd.

De EHO-kit werd aanvankelijk enkel gebruik door docenten in designopleidingen, zoals productontwikkeling. Maar intussen hebben we dit uitgebreid: in 2014 naar de bachelor- en masteropleidingen Elektromechanica (Hogeschool PXL, Vrije Universiteit Brussel en Universiteit Antwerpen) en in 2015 naar de Faculteit Natuur en Techniek van de HoGent.

De OVAM organiseerde eveneens 3 workshops, waarin docenten uit de chemie, agro- en biotechnologie, houttechnologie, mode- en textieltechnologie hun eigen curriculum kritisch bekeken.

Met deze workshops werden 200 docenten bereikt van 17 verschillende opleidingen. Bovendien zijn er al zo'n 500 EHO-kits verspreid.

1.4 Minimumnormen rond duurzaam materiaalgebruik integreren in Europese productnormering

Vlaanderen is geen eiland. En omdat veel regelgevingen Europees vastgelegd zijn, moeten we de blik naar buiten richten. Bovendien halen we veel inspiratie uit het buitenland en hebben we zelf heel wat kennis en expertise rond duurzaam design te delen.

Het ENEC (European Network of Ecodesign Centres) werd opgericht voor kennisdeling en wederzijdse inspiratie. Dit netwerk heeft zich in 2015 vooral gericht op ecodesign in KMO's voor hulpgoederen, verpakkingen, bouwmaterialen en meubels. ENEC was aanwezig en gaf presentaties op verschillende events, zoals de EU Green Week en de Basque ecodesign meeting. Bovendien heeft de ENEC dit jaar concrete plannen gemaakt om in februari 2016 het netwerk uit te breiden met extra Europese lidstaten.

Verder tracht de OVAM impact te hebben op de Europese regelgeving en minimumnormen rond herbruikbaarheid, recycleerbaarheid en het gebruik van gerecycleerde materialen. Voor prioritaire productgroepen ijvert de OVAM voor de uitwerking van concrete materialencriteria in het kader van de Ecodesign Richtlijn van de Europese Unie. Het promoot in dat kader het QA-CER-label dat het percentage gebruikte recyclaten in materiaal weergeeft. Er is ook een samenwerking opgezet met Nederland rond studies over materiaalcriteria in de regelgeving rond ecodesign.

Ten slotte worden de Duitse en Europese studies over 'Planned obsolescence' en de mogelijkheden om in de PEF (Product Environment Footprint) en OEF (Organizational Environment Footprint) ook materiaalcriteria toe te voegen ook gevolgd.

1.5 DUURZAME, NIEUWE BUSINESSMODELLEN HUN INGANG DOEN VINDEN BIJ ONDERNEMERS, INDUSTRIE EN CONSUMENTEN

Lineaire productieprocessen omvormen tot circulaire bedrijfsmodellen, het is meer dan puur productdesign. Plan C lanceerde in 2014 de Business Model Innovation Grid. De 'BMIX' is een webtool met verschillende strategieën om duurzaamheid in bedrijfsvoering te integreren.

Een workshop over nieuwe businessmodellen, met bedrijfsbezoek aan Gallo, werd georganiseerd. Philips presenteerde er bijvoorbeeld haar 'Pay per Lux'-systeem. Licht wordt dan aangeboden via een leaseovereenkomst. De armaturen worden teruggenomen en de materialen worden optimaal hergebruikt en gerecycleerd.

In 2015 kregen bedrijfsleiders via Plan C de kans op persoonlijke begeleiding in hun zoektocht naar nieuwe circulaire businessmodellen in de Masterclass Circulair Ondernemen. Ondernemers vonden er de juiste strategieën voor hun zakelijke doelstellingen binnen een circulair kader.